H

777. **H'IC** (ar.), sb. m. „figuier“ — **H'ICĂ**, sb. f. „figue“ || megl. *ic — ică*.

Lat. FĪCUS,-UM; *FĪCA,-AM (atestat numai dim. f i c u l a).

Alb. *fik*; vegl. *fajka*; rtr. *fic*; it. *fico, fica*; sard *figu;* vfr. *fie*: prov. *fic, figa*: cat. *fich, figa*; sp. *higo, higa*; port. *figo, figa*.

778. **Ficat**, sb. m. „foie“ || ir. *ficât*; ar. *h'icat*.

Lat. FĪCATUM „foie d'oie engraissée avec des figues, foie en général“; păstrarea lui -ī- aton se explică prin influența lui f ī c u s, f ī c a.

Vegl. *fekuat*; rtr. *fiô*; ven. ver. mant. *figá*, berg. *fegat*, pav. vlomb. *figao*, mir. ferr. *figá*; sard camp. *figau* || it. *fégato*: fr. *foie*; prov. cat. *fetge* < FĒCATUM (CGL. III, 600), resultat din συκωτός > s ē c o t u m + f ī c u s || sard sass. *figgatu*; vfr. *firie*; sp. *hígado*; port. *figado*, cu accentul lui s e c o t u m și vocala -ī- din f ī c u s; cf. G. Paris, „Ficatum“ en roman“, în Miscell. ling. in onore di Ascoli; cf. Schuchardt, Zs. rom. Ph. XXVIII, 435; Meyer-Lübke, Einführung, ed. a 2-a, 158.

Der.: dim. *ficățel* (comp. it. *fegatello*: sard camp. *figadeḍḍu*; prov. *figadel*) || băn. *ficătșeț* „saucisson de foie hâché“.

779. **H'IDZEARE**, *h'idzire* (ar.) „planter, ficher, enfoncer“ — pf. *h'ipșu*; part. *h'iptu*.

Lat. FĪGĚRE,-XĪ,-*CTUM (=clas. XUM).

It. *figgere*.

780. **Înfige**, vb. „planter, ficher, enfoncer“ — dial. *înfinge* — vr. băn. pf. *înfipș* — part. *înfipt* || ar. *nh'idzeare*, *nhidzire* || < ĬNFĪGĚRE,-XĪ,-*CTUM || it. *infiggere* || *înfigător* „qui plante, etc.“.

781. **HOLBA**, vb. „écarquiller les yeux, regarder fixement“ — trans. *volba* „se précipiter furieux, en parl. d'une rivière“ (Viciu, Glos. 89) || megl. *vulbari* „tendre les fils sur l'ourdissoir“.

Lat. VOLVĚRE „rouler, faire tourner“, cu schimbare de conjugațiune: *v* a fost înlocuit cu *h* dinaintea labialei în regiunea unde fenomenul acesta se întîlnește și în alte casuri (comp. *hulpe* < *vulpe*); înțelesul întîi romînesc se explică din cel latin prin fasa intermediară „rouler les yeux“.

Rtr. *volver;* it. *volgere*: vfr. *voldre*; prov. *volver*: sp. port. *volver*.

Der.: *holbățel* (Marian, Leg. 207), dim. lui *holbat* || megl. *volb*. ar. *volbu* „ourdissoir“ || *vulvoi*. *vîlvoi* (pentru fonetism, v. *vîltoare*, *vîlvoare*) „ébouriffé“; *vîlvăi* „s'élever en tourbillons (en parl. des flammes), flamber“: *vîlvaie* „tourbillon de flammes“.

782. **Vălvător** (ar.), sb. „ourdissoir“ < *VOLVĬTORIUS,-UM; pentru fonetism, cf. *vîlvoare* || it. *volgitoio* (comp sp. *envolvedero*; port. *envolvedoiro*).

783. **Vultor** (ar.), sb. „ensouple“ (Mihăileanu). — **Vîltoare** (*vultoare, voltoare*), sb. f. „chute d'eau d'un moulin, tourbillon, gouffre“: vr. Țara Oașului „moulin à foulon“ (Cuv. d. bătr. I, 216: Lex. Bud.) < *VOL(U)TORIA,-AM (comp. v o l u t a t i o „tourbillon“: v o l u t a b r u m „bourbier, bauge (de sanglier“); forma resultată normal *vultoare* a trecut la *vîltoare* prin schimbarea lui *-u-* în *-î-* dinaintea lui *-lt-*,

BDD-B132-09 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-09 11:43:59 UTC)

care se observă şi în alte casuri (comp. *vîltur*, alături de *vultur*) || it. *voltoio* (comp. sp. *envoltero*; vfr. *desvoultoire*).

784. **Văltura** (trans.), vb. „tourbillonner" (Alexi. Dicţ. rom.-germ. 474); Ţara Oaşului *vultura* „fouler les draps" < *VOLTULARE || it. *voltolare*; vfr. *voltrer* || Sălagiu *svulturat* (Gutinul, n-rul 10) „espiègle, folâtre, volage" (it. *svoltolato*).

785. **Volbură**, sb. f. „tourbillon; tempête": bot. „convolvulus arvensis" — † *vorbură* (Cantemir, Ist. ier. 144, 145); *volvură* (Alecsandri, Poesii. II, 302, 317, 354); vr. Fălciu, Munţii Suc. trans. *holbură* (Dosoftei. Ps. vers. 36, 87, 247, 302; V. Sf. 8 Martie. etc.; Cantemir, Ist. ier. 157, 169, 237; Şez. II. 24; Marian. Nunta 422), bot. *holbură*, *holboră* „convolvulus arvensis", cel dintîi şi „calystegia sepium"; *hîlbură* (Gaz. Trans. 1887, 262); băn. *bolbură*, bot. *bolboră* (Costinescu), Fălciu, Prah. băn. *bolbură* „convolvulus arvensis" < VOLVULA.-AM (atestat sub forma volvola cu înţelesul de „herba similis hederae, quae vitibus et frugibus circumdari solet", CGL. V. 398) || nprov. *volvolo* „liseron" || it. *volgolo*: port. *volvo* < * VOLVULUS || *volburos* şi *holburos* (Barcianu) „tourbillonnant": printr'o evoluţiune semantică explicabilă şi-au luat naştere: † *bolboros* (Bobb) „bègue, qui bégaie"; Mehedinţi. băn. Haţeg (Rev. cr. lit. III, 89) *bolboroşi*. pl. „bulles d'eau"; *bolborosi* „jaillir, bouillonner" (Costinescu: Tiktin; Tocilescu, Mat. 1311, 1328) „murmurer, bredouiller": *bolborositor* „bouillonnant; bredouilleur"; *bolborosiţură* (Tocilescu, Mat. 1559) „gloussement" || *volbura*, *vorbura*, *volvura* (Stamati, Wb. 736; Poienar, II, 746; Şez. VII. 122; Reteganul, Pov. pop. 201; Sevastos. Nunta 137, 147), *holbura* (Iorga, Studii, V. 100), *holburi* (Cantemir, Hron.), *hulburi* (Şez. IX, 151) „tourbillonner": *bolbura* (Gorovei. Cimil. 314) „s'agiter, faire du bruit" (comp. it. *avolgolare*); *învolbura* (Marian. Nunta 345; Barcianu) „soulever en tourbillonnant".

786. **Vîlvor** (Petri. 69; *bîlbor*, *bulbor*). sb. n. „trollius europaeus" < *VOLVORIUS.-UM.

787. **Vîlvoare** (*vulvoare*), sb. f. „tourbillon de flammes; tourbillon d'eau" (Grigorovitza, Chipuri 147) < *VOLVOR, -OREM, devenit * *vulboare*, de unde prin asimilarea lui *b* cu *v*: *vulvoare*, *vîlvoare* (comp. mai sus *volvură*) || *vîlvoră* (Grigorovitza, Chipuri 190) „en tourbillonnant" || *vîlvăraie*, *vălvătaie*, Romanaţi, Dolj, Vîlcea *bălbătaie* „tourbillon de flammes", aceste două din urmă formate după *bobotaie* < bulg. бубуталь.

788. **Bulbuca** (*bulboca*), vb. „bomber" (~ *ochii* „faire de grands yeux"); *a se* ~ „s'enfler, se gonfler" < * VOLVÍCARE, devenit, prin asimilaţiunea lui *v-* cu *-b-*. **bulbăca* şi mai tîrziu *bulboca*, *bulbuca* prin trecerea lui *-bă-* la *-bo-*, *-bu-* în urma asimilării lui *ă* aton cu labiala precedentă; ca înţeles, atît *bulbuca* cît şi derivatele sale se poate să fi fost influenţate de bulbus || *bulbucat* „enflé, bombé": dim. *bulbucăţel* (Marian, Leg. 129, 140; Voronca. Dat. cred. 334, 978) || *bulbucătură* „bosse, tubérosité" || † *bulbucos* (Dosoftei, V. Sf. 30 Ian.; Bobb) „enflé, bombé" || *bulbuc* „bulle d'eau": Ţara Oaşului *bulbuc*; *bulboacă*, *bîlboacă* (Tiktin; Şez. VIII, 31), Fălciu *hulboacă* „tourbillon d'eau, gouffre" (formaţiuni influenţate probabil şi de bulg. дълбок; alături de *bulboacă* apare *bulboană*, probabil acelaşi cuvînt, după cum arată înţelesul, dar cu terminaţiunea schimbată); bot. *bulbuc* „caltha palustris", *bulbuci*, pl. „trollius europaeus"; dim. *bulbucel* (Bobb), bot. *bulbucei*, pl. „caltha palustris", *b. de munte* „trollius europaeus" || *bulbuci* (Tiktin) „jeter des bulles, bouillonner" || ar. *mbulbucare* „engraisser, être joufflu".

789. **Învoalbe**, vb. †„rouler" (Ps. Sch., Coresi, Ps. CI, 27; Biblia 1688, Ez. IV, 12). *a se* ~ Muscel (Rădulescu-Codin, Cuv. Musc. 42) „s'épanouir", trans. (Bibicescu, P. pop. 256), Muscel (*a se învoalve*; Rădulescu-Codin, l. c.; Cînt. 123) „s'agiter d'un côté et d'autre"; Romanaţi, Dolj *a se învolbi* „s'envelopper, se couvrir; s'épanouir"; *învolba* (Frîncu-Candrea, Munţii apus. 92; Reteganul, Trand. 133) „venir, s'élever en tourbillons"; *a se învolba* (Gaster; Tiktin; Rete-

BDD-B132-09 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-09 11:43:59 UTC)

ganul, Pov. pop. 110) „tourbillonner"; *înholba* (*ochii*), *a se înholba* „écarquiller les yeux, regarder fixement" || ar. *mvulbire, mvulbeare, mvulbare* „tendre les fils sur l'ourdissoir" || < ĬNVOLVĔRE || it. *involgere*; vfr. *envoldre*; prov. sp. port. *envolver* || *înholbăţel* (Marian, Leg. 200), dim. lui *înholbat*; Ialomiţa *învulbat, învolbat* (Giuglea, Cerc. lex. 8) „étourdi, ébloui".

790. **Învolt**, adj. „épanoui, touffu, exubérant" < ĬNVOL(U)TUS,-A,-UM || it. *involto*; cat. *envolt*; sp. *envuelto*; port. *envolto* || *a se învolta* „se dérouler" (Tiktin), Romanaţi „s'épanouir"; *învoltat* (Tocilescu, Mat. 863) „bien développé, épanoui" (it. *involtare*; fr. *envoûter*; nprov. *envoutá*).

791. **Desvoalbe**, vb. „élucider, débrouiller, tirer au clair, expliquer" (Cuv. d. bătr. I, 276; Radu Greceanu, Cron. 9; Lex. Mard.; Clemens, Wb.); *desvoalve* (Molnar, Sprachl. 263); *desvolbi* (Bobb), Romanaţi „dérouler, découvrir"; † *a se desvolba* (Lex. Bud.) „s'épanouir, devenir exubérant; reprendre connaissance, revenir à soi", Ialomiţa *a se dăzvulba* (Giuglea, Cerc. lex. 8), † *a se desholba* (Dosoftei, V. Sf. Dec. 6; Lex. Bud.) „reprendre connaissance, reprendre ses esprits, revenir à soi" || < DĬS-VOLVĔRE || (rtr. *svolver*), friul. *disvualzi*; it. *disvolgere*: prov. *desvolver*; sp. *desvolver*.

792. † **Desvolt**, adj. „épanoui, exubérant; avec l'esprit éveillé" (Lex. Bud.) < DĬS-VOL(U)TUS,-A,-UM || (rtr. *svoüt;* it. *svolto*; sard log. *isvoltu*); sp. *desvuelto* || *dezvolta* „developper" (formaţiune recentă).

793. **Suvoalbe**, vb. „rouler, remuer, fouiller" (Molnar, Sprachl. 292); „affaisser, faire fléchir, vaincre" (Rădulescu-Codin, Cuv. Musc. 70; Poenar, Voc. I, 21); Dolj, Romanaţi, Muscel *suvolbi* < SUB-VOLVĔRE „rouler en haut, élever"; înţelesul de „affaisser" s'a desvoltat din acela de „renverser qqn avec qui on lutte".

794. **Sovîlta** (trans.), vb. „escocher la pâte" (Viciu, Glos. 78) < SUB-VOL(U)TARE || comp. it. *voltare*; sard log. *boltare*; fr. *voûter*; prov. port. *voltar* || comp. într'o ghicitoare *sovîltoaică* (Gaster), cu înţelesul de „gonflée, bombée".

BDD-B132-09 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-09 11:43:59 UTC)